

Ohlasy na příspěvky přednesené na konferenci

Obsah

Petra Jílková: HCC kontrakty	2
Michal Blahout: K příspěvku B. Štědrně – Transformace politického systému	3
Vladislav Pavlát: Ad marginem k regulaci finančních trhů	10
Michal Blahout: Reakce na příspěvek kolegyně Knihové <i>HCC strategie pro období turbulentních změn</i>	12
Ladislava Knihová: Návrh témat pro konference na příští rok	15
Radim Valenčík: K “homo economicus”	16
František Zich: Poznámka k průběhu 18. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání	17

Petra Jílková: HCC kontrakty

Velmi mě zaujaly příspěvky mých kolegů a současně odmítavé postoje diskutujících k HCC. Fakt, že sektor vysokoškolského vzdělávání je podfinancovaný a nezreformovaný (v porovnání s průměrem zemí EU/OECD – data viz můj příspěvek), bez dostatečné zainteresovanosti VŠ na uplatnitelnosti absolventů a neexistující ekonomické zainteresovanosti vysokých škol na dlouhodobé úspěšnosti absolventů je tvrdý/daný fakt. Ještě bych uvedla několik svých postojů: Ano, souhlasím se školným na vysokých školách, ale za podmínky, že vyřeší finance a z kvalitní proces vzdělávání daného typu. Ano, souhlasím, že HCC je cestou. Ano, systém HCC musí být jednoduchý a musí myslet na „sociální dostupnost“. Položme si otázku, zda stavět kudrnatý systém se spoustou výjimek a pravidel, zda by to nešlo „prostě nějak jednoduše“, třeba i v různých fázích....

Z pohledu profinancování školného považuji za rozumné vybrat odložené školné jako součást platby z dosažených příjmů a souhlasím s kolegou Grebeníčkem¹ a „univerzitní daní“. Jistě lepší, než stavět „Centrum“ (viz MŠMT²) nebo vymýšlet jiné „tunely“ v podobě myšlenky, že se zapojí komerční subjekty jako banky. Pokud bychom uvažovali o této variantě, určitě bych degresivní systém brala jako nadměrnou složitost i v kontextu argumentace, že bychom neměli trestat, za nadměrné příjmy. Zde bych zvažovala určení celkového školného za jednotlivé obory (tj. ekonomické školy jedna sazba) a možnost uhradit dnes (školné) nebo v budoucnu (odložené školné = školné + platba/ poplatek za odložení). Budoucí platba by se mohla strhávat procentem z budoucích příjmů až do stropu výše odloženého školného. Nesouhlasím totiž s celoživotním strháváním určitého procenta z příjmu budoucího absolventa.

Dále k sociální dostupnosti. Zde bych dodala, že tento fakt (dle mého) řeší odložené školné, protože v daném momentě systém vysokého školství může vygenerovat absolventa i ze sociálně slabších poměrů. Co však v daném konceptu není řešeno, je zainteresovanost vysokých škol na budoucím uplatnění absolventů dané školy a nynější náklady studenta ze sociálních poměrů na ostatní jeho náklady s vysokou školou spojených. Na druhou stranu zde však v dané oblasti nebude nic nového, protože má možnost si platbu odložit a ostatní náklady financovat jako doposud. K další diskusi je pak výše školného nebo případné daně v kontextu nákladů vysoké školy a soukromé návratnosti daného studenta.

¹ GREBENÍČEK, P.: *Historie a současnost HCC*

² ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Studie proveditelnosti variant regulatorního rámce systému finanční pomoci studentům v terciárním stupni vzdělávání (organizační, procesní a ekonomická studie)*, 2010. [online]. Praha – MŠMT. [cit. 2015-10-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>.

Michal Blahout: K příspěvku B. Štědrone – Transformace politického systému

Osobně sdílím názor na nutnost změny našeho politického systému. Přičemž pojem politický systém lze chápat jako souhrnný pojem pro veškeré úkony veřejné volby, jako je státní zřízení, volební systém, či všeobecně politickou kulturu. Současné problémy nepramení z konkrétního selhání jedné části procesu, ale ze selhání systému jako celku. Osobně se domnívám, že bude potřeba komplexního řešení, nikoliv pouze dílčího a čím déle bude reforma systému odkládána, tím obtížnější a radikálnější bude.

Kolega Štědrone přichází se dvěma variantami, minimální a maximální, které obsahují jednotlivé dílčí požadavky, či konkrétní úkony. Ovšem jedná se vždy o řešení konkrétního nešvaru politického systému, nikoliv problému jako celku. Dále některé úkony mají sankční podobu. Například za neomluvenou absenci poslance na hlasování pokuta 100 000 Kč. To je podobné jako snaha o zvýšení úspěšnosti studentů v nějakém předmětu zavedením povinné docházky na přednášky a cvičení. Zde trochu uniká cíl, kterého se chce dosáhnout. Cílem by neměla být účast studentů na přednáškách, nebo účast poslanců na zasedání sněmovny, ale nějaký kvalitativní přínos, tedy aby se studenti věnovali probírané látce a poslanci vykonávali dobře svoji práci. Sankcemi se většinou dosáhne pravého opaku. Studenti sice budou na přednáškách sedět, ale zájem mít stejně nebudou. Budou vyrušovat a k danému předmětu získají ještě větší odpor. Dále pak snaha o zvýšení výkonnosti podniku prostřednictvím striktního dodržování pracovní doby nepovede k většímu pracovnímu nasazení, ale spíše k tomu, že zaměstnanci budou práci co nejvíce protahovat, čímž poklesne jejich efektivita a nebudou motivováni udělat nic navíc. Pak sankce v podobě 10 % z platu poslanců měsíčně, dokud nedojde k sestavení vlády je opět k ničemu. Docílí se sice toho, že vláda vznikne, ale nedocílí se toho, že vznikne dobrá vláda. Poslanci pak schválí cokoli, jen aby nepřišli o peníze. Obzvláště v situaci, kdy nesmí mít jiný zdroj příjmu. Budou vznikat neživotaschopné paskvily a vlády se budou střídát jako na běžícím pásu. Sankce, jako takové, nic neřeší. Je potřeba jít cestou motivace, kdy sami poslanci budou chtít dělat dobře a svědomitě svoji práci. Toho lze dosáhnout jen tak, že setrvání politika v jeho funkci bude závislé na kvalitě jeho vykonané práci. V současném systému je zhodnocení kvality vykonané práce politika na voličích a ti by to měli promítnout ve svých volbách. Politická úroveň bude vždy odrazem úrovně voličů. Bohužel lidé trpí celou řadou nedostatků a dopouštějí se celé řady chyb při svém rozhodování, což vyplývá z kognitivních limitů lidského mozku. Této problematice se podrobněji věnuje behaviorální ekonomie.

Pokud chceme nastavovat nějaká pravidla, tak se musí jednat o pravidla ve prospěch systému, nikoliv ve prospěch nějaké skupiny. Nejčastěji to bývá tak, že ten, kdo pravidla tvoří, si je vytvoří ve svůj prospěch. Pamatuji si kauzy opilých politiků, kteří se opili přímo na půdě poslanecké sněmovny. Řešením byl zákaz prodeje alkoholických výrobků na půdě sněmovny. Politici měli bodíky, že přišli s řešením, lidé byli spokojeni a poslanci se namazali ve vedlejší budově. Nebo vzpomeňme na tragédii ve škole ve Žďáru nad Sázavou, kde vyšinutá žena ubodala studenta. Přijatým „řešením“ bylo zavedení zbytečných a drahých bezpečnostních opatření na školách po celé ČR. Stát to stálo obrovské peníze, politici získali bodíky za činnost, lidé domnělý pocit bezpečí, byla vynaložena spousta peněz a úsilí, vznikla spousta šikanózních předpisů, které budou lidem komplikovat život po několik let, ale vliv na bezpečnost dětí se limitně blíží nule. Příští dítě bude zabito před školou, nebo v její blízkosti. Velmi těžko by se objevil upřímný politik, který by řekl, že je to sice hrozná rána, ale blázni budou vždy a nikdy se nepodaří zajistit 100% bezpečnost a zavedená opatření jsou naprosto zbytečná. Bohužel lidé podléhají emocím a pod emočním vlivem žádají rázný čin a je jim

jedno, zda má smysl, či ne. Prostě se musí jen něco udělat. Lidé se cítí lépe a populisté mají volební bodíky.

Toho, aby politici dělali dobře svou práci, se nedá dosáhnout pomocí sankcí a direktivních nařízení. (Hajzl zůstane hajzlem) Může se přetvařovat, když to bude pro něj výhodné, dokonce i hrát podle pravidel, pokud budou sankce moc vysoké, ale nikdy nepřestane být hajzlem a dříve, či později si najde skulinku, jelikož nikdy nebudou dokonalá pravidla. Kdežto poctivý člověk bude jen odrazen šikanou přebujelých pravidel. Společnost nelze takto spoutat, ani kontrolovat. Úroveň politiky odpovídá úrovni jejich voličů a tam je příčina všech problémů. Musí se změnit voličská základna, pak se změní politici. Dokud budu voliči odpouštět politikům na všech úrovních nekalosti, tak je budou dělat. Ovládnout systém stojí poměrně velké náklady a vždy se to vyplatí jen tomu, kdo z toho bude mít nějaký zisk a to je ten, který si pak ze systému vyvede určité prostředky. Poctivý člověk takové náklady není schopen, či ochoten vynaložit.

Hlavní příčina problému s politickou úrovní je tedy volební základna. Žijeme v demokracii, což je velmi špatný systém. **Demokracie je jen krásná lež.** Demokracie se při řízení státu začala využívat v antickém Řecku zhruba v pátém století před naším letopočtem, tedy se nejedná o vrchol vývoje společnosti. Již tehdejší demokracie se ukázaly jako neživotaschopné. Dokonce můžeme sledovat paralelu se současným stavem našich demokracií. Moci se chopili populisté, vzrostla korupce, neefektivita státní správy a největším problémem společnosti byla předluženost a velká část občanů upadla do dluhového otroctví, což bylo skutečné otroctví, oproti dnešnímu abstraktnímu pojmu.

„Demokratické zřízení doplatí na to, že bude chtít vyhovět všem. Chudí budou chtít část majetku bohatých a demokracie jim to dá. Mladí budou chtít práva starých, ženy budou chtít práva mužů, a cizinci budou chtít práva občanů a demokracie jim to dá. Zločinci budou chtít obsadit veřejné funkce a demokracie jim to umožní. A až zločinci demokracii nakonec ovládnou, protože zločinci od přírody tíhnou po pozicích moci, vznikne tyranie horší, než dovede nejhorsí monarchie anebo oligarchie.“³

Platí, že v demokracii rozhoduje většina. Většinu populace tvoří ti méně schopní. Rozhodnutí ve veřejné volbě je tedy na té hloupější části společnosti. 84 % populace má IQ 110 a nižší. To není žádná výhra. Člověk s průměrnou inteligencí (IQ 100 bodů) je člověk, který neuvažuje příliš kriticky, nemyslí dlouhodobě a je poměrně snadno ovlivnitelný.⁴ Přičemž inteligenci lze definovat jako schopnost pochopení smyslu a učení se ze zkušenosti. Pokud toto považujeme za definici inteligence, pak lze odfiltrovat i environmentální vlivy.

Inteligenci tedy můžeme chápat jako schopnost dosáhnout správných výsledků ve veřejné volbě. Co je správný výsledek? Na tom se jistě lidé nikdy neshodnou a proto představím svůj pohled na věc. Správný výsledek ve veřejné volbě je podle mě takový výsledek, který vede k dlouhodobému prospěchu systému jako celku, nikoliv pouze jeho částí. Přičemž část systému lze chápat například jako určitou zájmovou skupinu, kterými mohou být: sdružení podnikatelů, nebo určité sociální třídy. Lze tedy říci, že v demokracii nemá většina populace dostatečné schopnosti k dosažení správných výsledků ve veřejné volbě. Proto demokratické systémy vždy degenerují k oligarchii, či tyranii.

Proč je tomu tak nám může pomoci osvětlit behaviorální ekonomie. Jaké jsou důsledky toho, že člověk nemá dostatečné schopnosti, vysvětluje Dunnig-Kruegerův efekt, (dále jen D-K efekt) který říká, že pokud člověk nemá dostatečné schopnosti, tak nejenomže dosáhne špatných výsledků, ale zároveň kvůli své neschopnosti není schopen poznat míru své neschopnosti a tak žije v iluzi o svých schopnostech. Pokud je konfrontován se špatnými

³ Sokrates

⁴ Existují kritiky měření inteligenčního kvocientu, ale přesto Gaussovo průměrné rozložení bude vždy platit a ti méně schopní budou vždy tvořit většinu.

výsledky, projeví se u něj kognitivní nesoulad a má tendenci tyto negativní výsledky svádět na vnější faktory, jako například: „Měl jsem smůlu.“ „šéf si na mě zasedl.“ „Ten politik je zkorumpovaný gauner“ atd. Pokud své chyby svádí na vnější faktory, pak se ze svých chyb nepoučí a dále je opakuje. Vzniká tak začarovaný kruh. Politik je sice grázl, ale hlavní vina je v hloupém občanovi, který ho zvolil. Tento jev platí ve všech oblastech lidské činnosti, a proto se používá pojem schopnost. I velmi inteligentní člověk může mít malé schopnosti v oblasti opravy aut a bude v oblasti opravy aut trpět tímto efektem více, než opravář s průměrnou inteligencí. Navíc takovýto člověk je i velmi ovlivnitelný. Nemá schopnosti, a i když je inteligentní, nemá se o co opřít a ten, kdo má schopnosti větší, ho snadno zmanipuluje. Proto i mechanik s průměrnou inteligencí může majiteli auta s vysokou inteligencí vnutit opravy, které nepotřebuje. Leč co se týče veřejné volby, tak tam lze pojmy schopnost a inteligence brát jako totožné.

Dále lidé trpí behaviorálními předsudky.⁵ Jedná se o projevy kognitivních limitů lidského mozku. Jednoduše řečeno nikdo nejsme dokonalí a chybovat je lidské. Tyto behaviorální předsudky nám ukazují chyby v lidském vnímání reality. Těchto předsudků je velké množství a lze si je nastudovat v odborné literatuře a tak je tu nebudu podrobně rozebírat. Těchto předsudků se dopouštějí všichni lidé. Leč jejich míra vlivu na lidské rozhodování závidí na míře inteligence. Tedy čím menší inteligence člověka, tím větší vliv na něj behaviorální předsudky mají.

Vraťme se ale k problému demokracie. V demokracii rozhoduje většina. Většinu tvoří ti méně schopní, tedy lidé, kteří více trpí behaviorálními předsudky a projevy D-K efektu. Tedy takovýto lidé se nepoučí ze svých chyb a jsou snadno ovlivnitelní. Věří příjemným lžím. (Ano, bude líp. Stát se o vás postará. Za tvé problémy může někdo jiný. Atd..) Tato většina je dobře manipulovatelná prostřednictvím mediálních kanálů. Prostředky na to má jen velmi úzká část populace, která se je schopna se domluvit a vytvořit tak kazovou strukturu.⁶ Zároveň si tato skupina bude chtít své náklady kompenzovat a něco na tom i vydělat, čehož dosáhne na úkor výkonnosti systému. Bohužel neexistuje člověk, který by mohl vynaložit potřebné náklady na ovládnutí systému z nezištných důvodů. Jednoduše zmanipulovat lidi, aby jim pomohl. Manipulace jako taková není nic špatného. Například rodiče manipulují svými dětmi v jejich prospěch. Záleží na tom, k jakému cíli je používána.

Pak je nutno zmínit pojem racionální neznalost. Běžný člověk je poměrně neinformován. Zjistit si a pochopit veškeré potřebné informace stojí velké náklady a úsilí. (náklady obětované příležitosti) přičemž užitek a síla jednoho hlasu je velmi malý. Proto si lidé nezjišťují veškeré informace a volí neznalost. Jedná se o zcela racionální věc, proto používáme pojem racionální neznalost. Proto když jde volič volit, tak neví, kolikrát poslanec chyběl neomluven při hlasování. Člověk podvědomě poměří náklady na získání informace s jejím přínosem a rozhodne se pro určitý optimální objem informací, který je u většiny lidí velmi omezený. A jelikož chce své náklady minimalizovat, tak si nebude zjišťovat, ale počká, až mu je někdo naservíruje až pod nos. (pustí si televizní noviny.)Dostane tak bez námahy velmi snadno pochopitelné informace, které si ovšem přizpůsobí k obrazu svému ten, kdo mu ty informace na stříbrném podnose předkládá. Dokonce ani není potřeba přímo lhát. Lze říci naprostou a nepopíratelnou pravdu a přesto lhát. Stačí pravdu správně poskládat, sem tam něco vynechat, něco nechat spekulacím a člověk, který nemá dostatečné schopnosti, dojde ke špatnému závěru. Každá dílčí část je sama o osobě naprosto pravdivá a nenapadnutelná, přesto celek dokáže vést k omylu.

⁵ Behaviorální předsudek je pojem používaný v behaviorální ekonomii a nelze ho chápat jako společenský předsudek o určité skupině. I když paradoxně společenské předsudky jsou jedním z množiny behaviorálních předsudků.

⁶ Struktura založená na vzájemném krytí a porušování obecně platných zásad.

Tento fakt si uvědomují i politici a tedy vědí, že obyčejný občan si nebude pamatovat, jak splnil předvolební sliby v minulých volbách. Ten čeká, že mu to média připomenou. Politik tedy nemusí být za dobře s občanem, ale spíše s tím, kdo ovládá média a můžeme mu tak pomoci ke znovuzvolení. Mohou to být různé osoby, zájmové skupiny, či korporace, nazvěme je souhrnně šedé eminence. Šedé eminence jsou pak ti, kteří mají skutečnou moc. Nejsou to politici, kteří musí jít šedým eminencím na ruku, ani občané, kteří sice mohou volit, ale jejich volba nemá žádný význam. Když dojde k nějakému problému, tak to odnese konkrétní politik, který skončí svoji politickou kariéru a je nahrazen jiným v bleděmodrém. Šedá eminence zůstává nepostížená důsledky, což je děsivé. Politici fungují jako štít, který absorbuje ránu, ale je plně závislý na ruce, co ho ovládá. Dokonce ani není nutné, aby byli politik a šedá eminence domluveni. Šedé eminenci stačí si vytipovat vhodného hlupáka, který to možná myslí i upřímně a toho pomocí médií podpořit. Jakmile poslouží kýženému účelu, tak je odstraněn pomocí nějaké kauzy.

Jediným způsobem, jak změnit systém, je odstranit tuto méně schopnou většinu z rozhodovacího procesu. Cílem by již neměla být demokracie a její maximalizace, ale svoboda a její maximalizace. Přičemž **demokracie je v přímém rozporu se svobodou**. Většina může rozhodovat o menšině a to není svobodné. A i když lidé chodí k volbám, tak je jejich volba zmanipulovaná a tedy není svobodná. (Jsou tři kandidáti: Jeden je naprosto nepřijatelný a další dva jsou prašť jako uhoď. Občane, vyber si!) Současná situace se začne zlepšovat pouze tehdy, když se **vzdáme demokracie**. Velmi radikální myšlenka. Od mala nás učí, že demokracie je ideál, o který musíme usilovat a my to zase učíme své děti. Jedná se pouze o setrvačnost myšlení, stejně, jako si většina lidí nevybere svoji víru, ale je jim vštípena rodiči. Před pár stoletími bylo nemyslitelné zpochybnit roli boha a církve, dneska je to stejné s demokracií. Lidé ji berou jako fakt a nepřemýšlí o jejích chybách a možných alternativách. Když se pak objeví problém, tak je přisuzován zkorumpovaným politikům a nenasytým korporacím, nikoliv systému, který dá moc do rukou těch nejhlupejších. Nastává ale problém, čím ji nahradit. Dle mého názoru existují dvě možnosti.

1) **Meritokracie**. Demokracie je vláda většiny, kdežto meritokracie je vláda schopných. Nebojte, nevybere se rada moudrých, kteří budou zemi spravovat. Podstata meritokracie tkví v tom, že volební právo má právo získat každý, kdo prokáže určité schopnosti. Jediným kritériem je prokázat schopnosti, toto právo má každý a tedy nedochází k diskriminaci. Od konkrétních příkladů kritérií zatím abstrahujme a předpokládejme, že se nám podaří stanovit taková kritéria, která prokáží potřebné schopnosti lidí. (prozatím!!!) V takovémto systému by dále probíhala veřejná volba, přičemž by volební základnu tvořila ta schopnější (inteligentnější) část populace. Na tu mají menší vliv behaviorální předsudky a D-K efekt, informaci chápou snadněji a dobrovolně je vyhledávají. Inteligentnímu člověku samotné vědění přináší užitek a tak se zajímá všeobecně. Tato část populace, dejme tomu patnáct až dvacet procent,⁷ by byla dostatečně velká na to, aby nemohlo dojít k její domluvě a vzniku kazové skupiny. Její chybovost a ovlivnitelnost by sice nebyla nulová, ale rozhodně mnohem menší, než u té méně schopné většiny.

Tedy se vraťme ke kritériím. Jejich stanovení bude velmi obtížné. Já zde uvedu příklady dle mého názoru. Takže je prosím nebere jako dané. Aby člověk mohl volit, nesměl by v minulosti spáchat úmyslný trestný čin, či být na sociálních dávkách. Dále by pak musel získat volební průkaz, který by získal po složení zkoušky ze základů ekonomie, práva, politologie a filozofie, či morálky.

Meritokracie nebyla nikde na světě v praxi aplikována. Můžeme namítnout, že je velmi podobá oligarchii, tedy stavu, kdy vládne určitá elitní skupina. Leč meritokracie se lidí v tom, že volební právo může získat každý, kdo prokáže schopnosti, které opět může mít každý.

⁷ IQ 110 a vyšší.

V oligarchii byl podíl na rozhodování získáván prostřednictvím nějaké neměnné charakteristiky. (Pohlaví, rasa, příslušnost ke konkrétní rodině atd..) Tyto charakteristiky nebyly pro každého dosažitelné. Rozvíjet se, aby se stal schopnějším, může každý, ale změnit pohlaví nejde.⁸ A i v současnosti uznáváme, že ne každý může volit, existuje například věkové omezení, či mentální zdraví atd... Stejně jako získáváme řidičský průkaz, protože neschopný řidič může ohrozit sebe i ostatní, tak bychom měli získávat volební právo, jelikož neschopný volič může nadělat mnohem více škody.

2) **Novo-monarchie.** Jako bych slyšel hlasy volající: „To už tu bylo!“ „To je dávno překonáno.“ „Nelze se vracet zpátky.“ Vzpomeňme, že demokracie tu už taky byla a byla překonána. Návrat k monarchii by byl krokem zpátky jen o 100 let. Návrat k demokracii byl krokem zpátky o více jak dva tisíce let. Ale nebojte, nemám na mysli dosazovat na trůn Habsburky a zavádět staré pořádky. Přeci jen staré monarchie byly zdegenerované, a proto ve vyspělém světě všechny zanikly. (To, co je v současnosti považováno za monarchii, monarchii ve skutečnosti není. Jedná se o klasické demokracie, kde je „monarcha“ jen ozdobou na ukazování. Nás baví Zeman, v Anglii na to mají královskou rodinu.)

Tedy přechod k monarchii by jistě neznamenal obnovení slávy starých rodů, jako jsou zmínění Habsburkové, či Bourboni. Tyto rody a s nimi i monarchie pocházely z dob středověku, a proto si s sebou nesly zakořeněné i středověké mechanismy, jako například přesvědčení, že jsou králi z boží vůle, sňatky jen v rámci té nejvyšší šlechty atd... Novodobý monarcha by tedy neměl navazovat na staré struktury, ale být úplně novou krví. Přičemž nemám cenu myslet jen v rámci našeho státu, ale Evropy, jako celku a tedy reformovat EU na Evropské císařství. Velice radikální myšlenka, já vím. Je ale nezbytnou nutností zachovat jednotu Evropy a to nejen pro její prosperitu, ale i pro její přežití. EU je neživotaschopná a Evropě přímo škodí. Přesto by její rozpad znamenal rozpad jednoty Evropy, což nesmíme dopustit. Umírající EU by Evropu stáhla sebou do zapomnění.

Monarcha bývá mylně považován za jistou formu diktátora. Přiznávám, že někdy to tak může být a v minulosti i bylo, ale rozhodně monarcha a diktátor není to samé. Rozdíl mezi monarchou a diktátorem je v závislosti na systému. Diktátor získává prospěch na úkor systému, kdežto monarcha prospěch monarchie je spojen s prospěchem systému. Diktátor má krátkodobě velmi silnou pozici, ale dlouhodobě je jeho pozice nejistá a je nucen podnikat kroky k její udržení. Toho dosáhne jen na úkor systému. Diktátor musí neustále udržovat svoji moc. Jednak zvyšovat podíl státu na řízení společnosti a hospodářství a jednak zvyšovat svoji nadvládu nad státem prostřednictvím pravomocí. Systém se tak stává velmi nepružným a diktátor vynakládá většinu svého úsilí na udržení své moci a musí upřednostňovat krátkodobé zájmy nad dlouhodobými. Kdežto pozice monarchie je dána dlouhodobě a nemusí činit kroky na její udržení pro sebe a své potomky. V podstatě monarchovi stačí jen to nepokazit. Také platí, že čím menší role státu při řízení hospodářství a společnosti, tím lépe pro něj. Má více času a je menší riziko, že něco pokazí tak, že by to vedlo k revoluci. Monarchie je tedy mnohem svobodnější systém, než diktatura a demokracie. I v demokracii platí, že čím více státu, tím větší moc pro politiky a jejich delší působení. Stejný problém je v dlouhodobosti myšlení. Diktátor i demokratický politik přemýšlí v rámci let. Diktátor neví, zda bude u moci za deset, politik neví, zda „přežije“ další volební období a proto se soustředí spíše na krátkodobou politiku, než na problémy dlouhodobé. Monarcha ví, že tu bude i za několik desetiletí a i v rámci staletí tu budou jeho potomci. Jeho tedy motivován myslet dlouhodobě a má na to i prostor.

Ne, opravdu nenavrhuji, aby stát řídil jeden člověk, ani aby vytvářel zákony. Od toho může zůstat volený senát a ministři. Volení třeba meritokratickým způsobem. Monarcha pak bude působit jako kontrolní prvek. Bude moci zákony vetovat, či pozměnit. Pokud budou

⁸ Ano, jde, ale to už je takové slovíčkaření. Kdo by si měnil pohlaví kvůli volebnímu právu.

meritokraticky volení politici dělat dobře svoji práci, tak monarcha nebude vůbec muset zasahovat, přičemž zájmem monarchy je zasahovat co nejméně.

Na rozdíl od politiků nelze monarchu zkorumpovat. To je jako kdyby někdo chtěl podplatit majitele firmy, aby ji poškodil. Teoreticky by musel zaplatit více, než by byla způsobena škoda a to by se nikomu nevyplatilo. U demokratických politiků toto neplatí. Ti nejsou zainteresováni na prospěchu systému, musí být za dobře s šedou eminencí. Dále pak vynaložili náklady na to, aby se dostali do vysoké politiky a je pravděpodobné, že si budou chtít tyto náklady kompenzovat a toho dosáhnou buď od šedé eminence, nebo z veřejných prostředků. Když to pak na něj praskne, je nahrazen novým, který si potřebuje opět nakrást. V monarchii monarcha sice systém ovládá, ale má i odpovědnost za jeho fungování. V demokracii systém ovládá šedá eminence, ale odpovědnost má politik. Jedinou možností, jak se zbavit skrytého ovládnutí systému je tak, že ho bude ovládat někdo zcela neskrytě.

Jak jsem psal výše, to, o co bychom měli usilovat je svoboda a její maximalizace.

V současnosti je za nejsvobodnější systém považována demokracie. Jak jsem ale vysvětlil výše, není tomu tak a demokracie je jen krásná lež. I kdybychom odstranili všechny její nedostatky, tak stále zůstává problém, že většina rozhoduje o menšině a to není svobodné. To, že si lidé mohou jednou za čas zvolit jednoho z vybraných politiků, není svoboda.

Svobodným je člověk teprve tehdy, když má v rukách svůj osud. Tedy není na nikom závislý, ani na státu a sociálních dávkách a nikdo mu nebrání v úspěchu. Toho lze nejlépe dosáhnout v monarchii, kde monarcha má zájem na co nejmenší roli státu a člověk má tedy největší osobní svobodu. Zároveň monarcha se jako jediný může postavit šedým eminencím a zejména pak korporacím ovládající náš svět. Demokratický politik nemá dostatečně pevnou pozici, aby mohl tento boj svést a i kdyby ho náhodou vyhrál, tak to lidé neocení. Takový politik by pak jednal iracionálně. Pouze monarcha má dostatečně pevnou pozici, aby tento boj svedl a vyhrál. Přičemž když vyhraje, tak získá výkonnost systému, na které je zainteresován a může mu být jedno, zda to lidé ocení, či ne. A to je další výhoda monarchie. I kdybychom předpokládali, že v demokracii nebudou existovat šedé eminence a politici budou jednat podle přání běžných občanů, tak se dostaneme do problému. Ta méně schopná většina bude chtít usnadnění svého života a tak bude požadovat, aby se o ně stát postaral. Budou po politicích požadovat stále další a další výhody a tím se za čas stanou závislými na systému a tedy nesvobodní. Situace pak vypadá jako v rodině, kde se manželé rozvádí a snaží se získat si přízeň dítěte jeho rozmazlováním. Místo učení a jedení zdravě chce dítě jíst bonbóny a koukat na pohádky a rodič mu to umožní. Co z dítěte vyroste, je nasnadě. Monarcha má dostatečnou pozici na to, aby prosadil to, co je správné, i když to není populární. Jednoduše poslat dítě učit se a dát mu zdravou večeři.

Evropský císař, správce říše, otec národa a ochránce svobody! Toto nejsou jen prázdné tituly, ale skutečná definice poslání monarchy, kterými by měl být titulován a tak by byly neustále připomínány. Správce říše znamená, že by se měl snažit o prospěch celku. Otec národa znamená, že by se měl starat o bezpečnost svého národa, ale zároveň dbát na to, aby lidé stáli na vlastních nohách, bez státních berliček a Ochránce svobody znamená, že svoboda je ta největší idea, kterou člověk má a měl by za ní bojovat a císař je ten, kdo by jí měl bránit před jakoukoliv skupinou snažící se ovládnout systém.

Jistě ve vás vřou argumenty říkající, jaké byly monarchie v minulosti a jaké měly chyby. Na trůnu seděli krvaví tyrani, laxní, či neschopní lidé, vyšinutí blázni i marnotratníci, co nechali vyhladovět vlastní zemi. A máte naprostou pravdu! Ale zamysleme se, zda za to mohl institut monarchie, nebo doba. Tito monarchové žili v dobách, kdy světový rozhled, či duševní úroveň lidí byla velmi omezená. To se týkalo nejen obyčejných lidí, ale i vládnoucích vrstev. Také panovalo přesvědčení, že monarcha byl vládcem z vůle boží a tedy cokoli se dělo bylo vůlí boha a jakékoli selhání monarchy bylo omlouváno boží vůlí a sám monarcha žil v tomto

přesvědčení. Tedy v iluzi o své nadřazenosti a neomylnosti. Svazky se uzavíraly jen mezi nejvyšší šlechtou a docházelo tak k vyšínutím a degeneraci. Dneska je již jiná doba a lidé jsou všeobecně vzdělanější a mají mnohem větší rozhled. Dá se tedy s velkou pravděpodobností předpokládat, že by se monarcha se svou rodinou stali morální elitou národa.

Závěrem bych rád dodal, že každý systém má své nedostatky a nikdy se nám nepodaří najít takový, který bude dokonalý a tak bychom o to ani neměli usilovat, protože pak by ke změně nikdy nedošlo. Cílem by mělo být přijít se systémem, který je lepší a životaschopnější, než ten současný a to dříve, než bude pozdě. Dochází k závažným událostem, které mohou mít důsledky pro několik příštích generací. Demokracie evidentně selhává a toto selhání pochází z její podstaty a je tedy od demokracie neoddelitelné. Není tedy otázkou, zda demokracii zachovat a jak ji reformovat, ale čím ji nahradit. Osobně jsem zastáncem Meritokracie, která ale ještě nebyla nikde realizována a tak mohou nastat nám prozatím skryté problémy. Rád bych ještě podotkl, že z důvodu omezeného rozsahu reakce jsem nerozebíral případná rizika alternativ k demokracii a nepředstavil jsem behaviorální předsudku.

Poznámka: Tento příspěvek byl zpracován v rámci projektu „Reformy systémů sociálního investování a sociálního pojištění, problematika jejich přípravy a realizace“ č. 7427, podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum na Vysoké škole finanční a správní, o.p.s.

Vladislav Pavlát: Ad marginem k regulaci finančních trhů

Jsou základní změny v pojetí růstu potřebné? Odpověď zní: Ano!

Vynutí si tyto změny „více“ regulace nebo „méně“ regulace? Nevíme.

Jaké jsou argumenty pro a proti?

STARŠÍ finanční regulace (prakticky až do konce minulého století) se opírala spíše o regulaci v rámci každé ekonomiky. NOVÁ regulace se globalizuje. Přitom nutno zdůraznit, že nejdůležitější není to, že je regulace „více“ (=kvantitativní aspekt), ale co může (a má?) „nová“ regulace zabezpečit (kvalitativní aspekt).

Čím jsou FT nejvíce ohroženy: nesporně finančními deriváty, také vteřinovými obchody. Hrozeb ale je mnohem více; tam, kde se vyskytne nějaká skulina v předpisech, okamžitě někdo „prolomí dveře“ a usilovně pustoší budovu finančních trhů.

Proč jsou FD nebezpečné? Hlavně v odtržení FT od reálné ekonomiky prostřednictvím FD (nebezpečí páky; nebezpečí nákupu CP na dluh; možnost výpůjčky CP); při aplikaci moderních technologií skokově rostou rizika.

Novinářsky zjednodušeně interpretované vztahy mezi „regulací“ a „svobodným trhem s neomezenou konkurencí“ jsou velmi jednoduché, a proto líbivé a při nízké finanční gramotnosti většiny našeho obyvatelstva (lze doložit mnoha průzkumy i oficiálními zprávami různých úředních autorit) snadno zneužitelné. V této zjednodušené interpretaci (věta 1.) „více“ regulace = méně konkurence, (věta 2.) „méně“ regulace = více konkurence.

V konečném výsledku chybně chápané vztahy ohrožují všechny účastníky trhů.

Důležitou otázkou je v této souvislosti vztah konkurence ke spekulaci: zdravá versus nezdravá spekulace. Co je „zdravá“ spekulace a co „nezdravá“? Vysvětlení zřejmě nutno vztáhnout k pojmu rizika (a speciálně dnes k pojmu systémového rizika). Ovšem: lze tyto pojmy vymezit nějak jinak než obecně? Kdy končí zdravá spekulace a kdy začíná nezdravá spekulace?

Výše uvedené zjednodušené „věty“ lze také přepsat takto:

(věta 3.) „méně“ regulace = více konkurence se zdravou spekulací.

Tato věta je poměrně sympatická, a je asi „lepší“ než věta 4.:

„méně“ regulace = více konkurence s nezdravou spekulací.

Avšak znamená nutně, že „více“ regulace = méně konkurence = málo spekulace?

S hlediska nutnosti omezit systémová rizika na finančních trzích, diktovaná mj. také zvýšenou volatilitou obchodování na finančních trzích zní výše uvedená „věta 3.“ lépe než věta 4.

Ovšem s tím, že se vnucuje myšlenka o nebezpečí absence motivačního stimulu (= zisku spekulantů) pro významnou skupinu účastníků trhů.

„Větší regulace“ má vést k obecnému omezení rizik. Větší *bankovní* regulace (bank jako poskytovatelů peněz) nutně předpokládá omezení možností poskytovat špatně zajištěné úvěry.

Omezení nezdravé spekulace s omezením úvěrování spekulativních transakcí se projevuje navenek jako ohrožení likvidity trhu. Argumentace „liberálů“ spočívá v tvrzení, že trh při nedostatku likvidity „zamrzne“. Pak vznikne „nutnost deregulace“. Proto nechť kvete svobodný trh, který „se řídí sám“. (Pokud to někomu připomíná nějaké dobře známé ideologické poučky z české kotliny, pak se jistě mýlí. Nebo ne?)

Nyní nastala příležitost k obraznému přirovnání:

Finanční trh je něco jako kočár, jehož kočí (makléř) na povel cestujícího panstva (investoři) práskne do koní, kočár se rozjede příliš rychle, koně se splaší... a konec přirovnání si snadno lze domyslet.

Vycházím z toho, že nutnost regulace finančního trhu ve vyspělém kapitalistickém hospodářství je nezbytností. Fungování finančního trhu může být hladké jen tehdy, když profesně zdatný kočí, tj. kočí znalý řízení kočáru, „pevně svírá oprať a nenutí koně ke cvalu.“ Toto přirovnání ovšem kulhá potud, že na vyspělém finančním trhu se současně kupředu řítí obrovský počet kočárů, bryček i volských potahů, jejichž „řiditelé“ se - cestou necestou - ženou za vidinou zisku, příliš nedbajíce na zdravý rozum, natož na nějaká pravidla. Že příliš přeháním? Nikoliv. Stačí si zalistovat v burzovní historii, kde je všechno toto šílenství vidět jako na dlani.

Dnes se to ovšem jeví jinak: reálná ekonomika, obalená slupkou mediálních a virtuálních světů, jako kdyby ztrácela svůj význam, a čím dále byla medializována a virtualizována. Klamný svět se stává světem klamu – nadměrných spekulací, podvodů všeho druhu, kvazi-legálních machinací a manipulací založených na nedostacích existujícího zákonodárství a soudnictví, obcházením nebo pochybnou interpretací právních předpisů, nedodržováním obecně uznávaných standardů až po legalizaci výnosů z trestné činnosti, spojenému s umným přebarvováním černých nebo šedých peněz jejich vypráním na „bílé“ atd.

Nemá-li reálný svět být stále více a více intoxikován finanční sférou, je nutno říci „NE“. Světová finanční a ekonomická krize vedla k dílčím pokusům o nápravu, která v podmínkách postupující globalizace nutně musela směřovat zpět ke kořenům kapitalistické tržní ekonomiky, k hlubšímu chápání soukromého vlastnictví.

V podmínkách globalizace se rizika na finančních trzích, ať již šlo o obchodování s cennými papíry nebo jinými finančními aktivy, neúměrně zvýšila. Zkušenosti z poslední finanční krize – řečeno ve zkratce – vedla k závěru, že je nezbytně nutné zvýšit transparentnost dění na finančních trzích, a to jednoznačnou identifikací vlastníků (skrytých pod různými vlastnickými slupkami). Tato identifikace (dnes v podstatě sice ještě omezená jen na některé subjekty činné na finančních trzích) je podmínkou zvýšení bezpečnosti finančních transakcí. Jedině tím lze postupně vytvářet situaci, kdy od finanční stability národních hospodářství lze postupně směřovat k mezinárodní finanční stabilitě.

Hlavní cíle mezinárodních organizací, jejichž činnost se vztahuje k finančním trhům a k infrastrukturám finančních trhů, dnes jsou (formálně) v podstatě totožné: 1. Vyšší transparentnost, 2. Větší bezpečnost finančních transakcí, 3. Snaha o mezinárodní finanční stabilitu, a 4. Vyšší efektivnost fungování finančních trhů.

Na závěr lze říci, že jednoznačnou odpověď na otázku, zda bude „více“ nebo „méně“ finanční regulace dnes - v souvislosti s růstem bezpečnostních rizik, lokálními válkami a migrací obyvatelstva – je velmi obtížné zformulovat. Výsledek výše uvedených úvah lze vyjádřit antickým rčením, že současná mezinárodní finanční regulace „osciluje mezi Scyllou a Charybdou“. Osobně se domnívám, že – přes velmi hlasité volání některých skupin účastníků finančních trhů – velmi pravděpodobně nejméně po dobu nejbližších 4-5 let deregulace nebude na pořadu dne.

Poznámka: O výše uvedených otázkách blíže pojednává větší počet prací z posledních let, věnovaných hlavně infrastrukturám finančních trhů v rámci projektů specifického výzkumu;

Michal Blahout: Reakce na příspěvek kolegyně Knihové *HCC strategie pro období turbulentních změn*

Souhlasím s podstatou příspěvku, že motivovaný a spokojený zaměstnanec je klíčem k úspěchu firmy. Lidé jsou ti, kteří vytváření v podniku přidanou hodnotu a za každou firmou a jinou institucí stojí a jednají právě lidé.

Na co bych rád upozornil je přílišný optimismus příspěvku. To lze vidět na formulaci cíle: „*Cílem tohoto příspěvku je poukázat na skutečnost, jak organizace může mnohonásobně zvýšit svou prosperitu, dramaticky zlepšit svou image a získat skvělé renomé díky motivovaným, aktivně zapojeným a šťastným zaměstnancům.*“

Jedním z behaviorálních předpokladů je extrémní myšlení, což je jedna z chyb v lidském usuzování a jednání. Tento jev říká, že se lidé při svém jednání uchylují od jednoho extrému k druhému. Jednoduše řečeno: všeho moc škodí. Před časem byl v „módě“ team building. To je v podstatě dobrá věc, ale její aplikace byla extrémní. Začaly se pořádat Team-buildingové akce, manažerské víkendy atd. Tyto akce dostali zaměstnanci rozkazem. V průběhu těchto akcí byli zaměstnanci neustále testováni, a kdo dopadl nejhůře, měl po povýšení, někdy i práci. Tedy zaměstnanci tam byli z donucení, celou dobu pod napětím a ještě naštvaní, že přišli o víkend s rodinou. Pochopitelně týmový duch se vybudovat nepodařilo.

Vnitřní kultura a vztahy mezi lidmi fungují na základě společenských norem, které nelze stanovit uměle. Firma, či manažer tomu může pomoci, dát počáteční impuls, vytvořit podmínky, ale zbytek musí nechat na přirozeném procesu. Kupříkladu manažer může přijít v pátek hodinu před koncem pracovní doby s návrhem: „Co to dneska zapíchnout dřív a dát si pizzu?“ Objedná se pizza, společně se v kanceláři posedí, popovídá, utuží se tým a bude to nenucené. Nebo informovat o pořádání firemní akce o víkendu, ale účast musí být dobrovolná. Možná poprvé přijde pár lidí, ale když se akce povede a mezi účastníky se začnou utužovat sociální vazby, budou ostatní chtít také patřit do skupiny, to je součást lidské povahy, a začnou chodit dobrovolně. Přínosem může být i vhodnost firemních akcí pro děti, aby rodiče nemuseli hledat hlídání. Například grilování s minigolfem, kde by děti mohly soutěžit a dospěli se bavit v kolektivu. Pochopitelně každá firma je jiná. Má jiné složení zaměstnanců i možnosti, ale vždy se dá najít nějaká společná aktivita.

Podobně je to i se seberozvojem. Uvedu reálný příklad, který se udál v jedné komerční bance. V rámci zvyšování kvalifikace přišla banka s nápadem kurzů angličtiny. Zaměstnancům to bylo předneseno jako dobrovolné, ale z meziřeči vyplynulo, že na toho, kdo se nezapojí, bude pohlíženo nelibě. Tedy se museli zapojit všichni. Výuku jim dali před prací od 6:30 ráno. Někteří pracovníci pracovali na dané pobočce dvacet pět let, z toho dvacet po revoluci, a za těch pětadvacet let ve své práci angličtinu, ani žádný jiný jazyk nepotřebovali a ani nikdy potom. Výsledkem tedy je to, že firma vyhodila peníze za kurzy, které zaměstnanci nepotřebovali, ani nechtěli. Přínos těchto kurzů se limitně blížil nule, jelikož otrávení zaměstnanci moc velkého pokroku nedosáhli. Není pak divu, že zaměstnanci k podobným návrhům a firemním akcím přistupují s nedůvěrou a obavami.

Bohužel podobné akce jsou stále realizovány. I když nejde prokázat nějaký pozitivní přínos, tak lze uspokojivě prokázat vykonanou činnost, tedy že se něco udělalo a příslušný manažer má pak bodíky za aktivitu. Zde jsme narazili na další problém a to je stanovování pravidel. Smyslem pravidel je prospět systému, jako celku, nikoliv tomu, kdo pravidla tvoří. Často se stává, že tvoření pravidel je jen určitý alibismus toho, kdo je tvoří. Například řešení problému, že studenti nechodí na přednášky, prostřednictvím evidence docházky. Výsledek je takový, že studenti tam sice budou sedět, ale vnímat stejně nebudou a z předmětu budou ještě více otrávení, než předtím. Ten, kdo s pravidlem přišel, má bodíky za řešení. Nebo vzpomeňme na tragédii ve škole ve Žďáru nad Sázavou, kde vyšinutá žena ubodala studenta. Řešením bylo

zavedení zbytečných a drahých bezpečnostních opatření na základních školách po celé ČR. Bylo vynaloženo spousta peněz a úsilí, vznikla spousta šikanózních předpisů, které budou lidem komplikovat život, ale vliv na bezpečnost dětí se limitně blíží nule, příští blázen ubodá dítě před školou, nebo na dětském hřišti. Leč politici mají bodíky, že něco udělali. Velmi těžko by se objevil upřímný politik, který by řekl, že je to sice hrozná rána, ale blázni budou vždy a nikdy se nepodaří zajistit 100% bezpečnost a zavedená opatření jsou naprosto zbytečná. Bohužel lidé podléhají emocím a pod emočním vlivem žádají rázný čin a je jim jedno, zda má smysl, či ne. Prostě se musí jen něco stát. Lidé se cítí lépe a populisté mají volební bodíky.

Aby mohlo být přistoupeno ke konkrétním krokům mající za cíl zvyšovat motivaci a spokojenost zaměstnanců, je potřeba nejdříve vytvořit vhodné prostředí pro jejich implementaci. K tomu je potřeba zaměřit se na dva hlavní problémy:

1) Úloha vedoucích pracovníků. Je potřeba změnit úhel pohledu na vedoucí oddělení, či středního managementu, jako na dozorce, kteří mají za úkol dohlížet na plnění nařízení a hlídání dodržování pracovní doby přesně na minutu. Tito vedoucí pracovníci by měli zastávat spíše roli mediátorů. Tedy by měli znát své zaměstnance, rozumět jejich potřebám a způsobu práce. Když si zaměstnanec plní své povinnosti nebazírovat nad tím, když odejde o půl hodiny dříve, nebo se podívá při práci na internet. Měl by být vnímavý k náladě mezi zaměstnanci a tu tlumočit výše. Být tím, kdo vyslechne nápady a zpětnou vazbu zaměstnanců a opět ji předá výše. Díky tomu si zaměstnanec bude připadat více jakou součástí týmu, než jako lidský zdroj.

2) Vytvořit prostor pro osobní rozvoj. V posledních 15-20 letech došlo díky moderním technologiím k nárůstu možností, jak trávit svůj volný čas a to nejen rekreací, ale stále častěji i osobním rozvojem. Bohužel tyto rozšířené možnosti vyžadují i větší časovou náročnost a logicky dochází ke kolizi z prací, která vzhledem ke své časové náročnosti člověku brání a lidé ji vnímají jako nutné zlo. Když opět použiji příklad dané komerční banky, tak tam je otevírací doba 8-17 hodin, včetně hodinové pauzy na oběd, kterou stejně zaměstnanci tráví prací doháněním toho, co nestihli při odbavování klientů. Dále musí být v práci půl hodiny před otvírací dobou, aby vše připravili a půl hodiny po, aby uzavřeli a přepočítali pokladny. Dále je pak potřeba připočítat cestu do práce a z práce, která může zabrat od půl až po hodinu. Tedy, i když člověk oficiálně pracuje osm hodin, tak veškerá časová náročnost práce vyjde až na dvanáct hodin. Když se k tomu připočte osm hodin spánku, má člověk pouze čtyři hodiny času na vyřízení nutných pochůzek, domácí práce a věnování se dětem. Opět se jedná o reálný příklad. Osobně zastávám názor, že by se pracovní doba měla zkrátit na standardních šest hodin denně při dvanáctihodinovém pracovním dni. To, co dnes zastává jeden člověk osm hodin, by měli zastávat dva lidé každý po šesti hodinách, buď: A) 8-14 a 14-20 B) 9-15 a 15-21 C) 9-15 a 14-20. V současné osmi hodinové pracovní době mají lidé problém si po práci nakoupit, nebo něco vyřídit, jelikož ve většině ostatních prodejen i úřadech pracují také osm hodin a končí tak zhruba ve stejnou dobu. Zavedení takovéto pracovní doby by vyřešilo celou řadu problémů. Jednak i pracující lidé by zvládali bez vážnějších komplikací vyřídit si mimopracovní povinnosti. Měli čas na rodinu, zábavu i seberozvoj. Vnímání práce jako nutného zla by bylo na nějaký čas umenšeno. Mohla by se pak vypustit pauza na oběd a lidé by zvládali dojít si k lékaři bez nutnosti vzít si v práci volno, což by se týkalo i žen s dětmi a přispělo by to k jejich zrovnoprávnění. Možná to zní jako radikální zásah, ale to se zdálo i snížení pracovní doby z dvanácti na osm hodin. Pro výkonnost není důležité množství vykonané práce, ale její kvalita a díky inovacím je Západní svět na takové úrovni, že si může dovolit zavést šestihodinovou pracovní dobu. Smyslem hospodářského růstu není jen více produkovat, ale uspokojovat lidské potřeby a k tomu lidé potřebují nejen finanční prostředky, ale i čas.

Poznámka: Tento příspěvek byl zpracován v rámci projektu „Reformy systémů sociálního investování a sociálního pojištění, problematika jejich přípravy a realizace“ č. 7427, podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum na Vysoké škole finanční a správní, o.p.s.

Ladislava Knihová: Návrh témat pro konference na příští rok

Lidský kapitál jako konkurenční výhoda
Optimalizace LK
Optimalizace investic do LK
Měření LK
Ekonomická perspektiva LK
HR strategie a výkonnost organizace
HR jako strategický partner managementu firem
Sdílené hodnoty a společná vize jako základ partnerství HR a managementu firem
LK jako nehmotné aktivum
Strategické řízení lidského kapitálu ve vzdělávání
Měření ekonomické hodnoty pracovního výkonu
Dynamický vztah mezi kompetencemi a chováním jedince
Optimalizace potenciálu pracovní síly
Dynamický LK jako hodnota pro akcionáře
LK - nedocené bohatství organizace
LK a efektivní využití technologie
LK – sdílení příkladů dobré praxe jako efektivní komunikace organizace
Rozvoj LK v rámci konceptu celoživotního učení
Spolupráce akademické a firemní sféry při stanovení priorit rozvoje LK

Radim Valenčík: K „homo economicus“

Velmi stručně k otázce tzv. „homo economicus“ – člověk maximalizující svůj užitek v souladu se svými preferencemi na základě racionální volby. Často kritizovaný teoretický konstrukt z pozice nikoli-ekonomů.

Podle mě neoprávněně. Pojem „homo economicus“ má pro neoklasickou ekonomii stejný význam jako „hmotný bod“ pro klasickou fyziku. Je abstrakcí, která umožňuje řešit celou řadu úloh. A podobně jako některé úlohy klasické fyziky s pojmy „hmotný bod“, „ideální plyn“, „ideální kapalina“ nevystačí, a proto i klasická fyzika nachází přesnější a rozvinutější, tak to činí i neoklasická ekonomie s pojmem „homo economicus“, rozšiřuje jej o různé podoby „omezené racionality“, přichází s konceptem tzv. „behaviorální ekonomie“ apod. A podobně jako klasická fyzika překročila svá omezení jak ve směru relativistické, tak ve směru kvantové fyziky, hledá podobný zásadní přesah i ekonomická teorie.

Jakým směrem? – Na to existují různé názory. Podle toho, který zastávám, je nejdůležitějším směrem přesah k tomu, co nazývám „**ekonomií produktivní spotřeby**“. Ta si všímá příjmových efektů spotřeby, považuje převážnou část spotřeby za investování do budoucího příjmu. Prožitkový mechanismus, který neoklasická ekonomie považuje za cílotvorný v podobě „maximalizace užitku“, je zde chápán jako mechanismus, prostřednictvím kterého se rozhodujeme, pokud jde o dlouhodobou životní strategii (kterou lze vyjádřit i jako maximalizaci současného hodnoty budoucího příjmu, ale to je jen jedno z možných vyjádření).

Především však má ekonomický model člověka v konceptu ekonomie produktivní spotřeby existenciální dimenzi. Reálnou náplň života člověka chápeme na **zpřítomňování minulých prožitků při prožitkovém vztahování se k budoucímu**. Takováto představa je také jen abstrakcí a vyjadřuje realitu jen přibližně. Ovšem mnohem vhodněji, pokud jde o současná dilemata člověka.

Tato představa je důležitá ještě z jednoho hlediska. Mnozí se domnívají (a Tomáš Sedláček jim svou „Ekonomií dobra a zla“ mluví z duše), že „cynický“ obraz „ekonomického člověka“ musí být doplněn vírou v dobro a apelem na dobro, jinak „to špatně dopadne“. Považuji takový názor za principiálně chybný. Čím více přesvědčíme část lidí o potřebě věřit v dobro a uznávat dobro, tím více je jako bezbranné vystavíme (jako oběti) důsledkům špinavých her, které se dnes hrají. Mnohem důležitější je naučit lidi tomu, aby tyto špinavé hry prohlédli a naučili se bránit. S použitím svého rozumu a dobré teorie. K tomu nestačí jen apelovat na přirozenou potřebu velkého množství lidí „dělat dobro“ a „být dobrým“. K tomu je důležité to, aby v sobě odhalili prakticky neomezenou schopnost zintenzivňovat své „přítomné bytí (Dasein)“ prožitkovým vztahováním se k budoucím na základě zpřítomňování minulého. Důležité je nejen to, aby člověk uznával myšlenku dobra, ale aby byl motivován k aktivní obraně vůči zlu, které v současné době vybuchlo.

Poznámka: Tento příspěvek byl zpracován v rámci projektu „Reformy systémů sociálního investování a sociálního pojištění, problematika jejich přípravy a realizace“ č. 7427, podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum na Vysoké škole finanční a správní, o.p.s.

František Zich: Poznámka k průběhu 18. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání

Konference u příležitosti řešení výzkumného projektu⁹ jsou vždy pozoruhodnou záležitostí především proto, že navazují na průběžné diskuse a současně dávají prostor pro nové pohledy. Účastníci vystupují často s dosti rozdílnými tématy, důkazem toho je i letošní konference. (Všimněme si příspěvků zabývajících se na jedné straně kategoriemi znalostní společnosti, kultivace sociální energie až po HC strategie, trestání korupce, podporu rodiny atd.) Tím má tato konference i rozdílný průběh a přínos.

Ti, kteří se nezúčastňují pravidelně, mohou být touto pestrostí často se míjející s anoncovaným ústředním tématem, překvapeni. Přesto je, podle mého soudu, možné považovat tuto tematickou pestrost nejen za zajímavou, a jak ukazují následné diskuse i koneckonců přínosnou. Nicméně domnívám se, že větší tematická sevřenost konferencí by byla užitečná a možná by vedla nejen k prezentaci a údivu nad zajímavostí různých zjištěných souvislostí, ale také k objasnění, nebo alespoň sjednocení náhledů. Patrně jde o paradigmatickou záležitost, týkající se vytvoření alespoň obrysu určité metodologické shody a ukázněnosti. S ohledem na tyto okolnosti považuji za pozitivní, že v některých příspěvcích se setkáváme s návrhy na tematickou orientaci příštích setkání.

Podle mého soudu bychom se měli více zaměřit na otázku obsahu vzdělávání (získávání kompetencí), koneckonců jde o produktivní službu pro společnost a záležitost, která je naší univerzitě nejbližší. Bez ohledu na to, že záležitosti vzdělávání (obsahu i metodiky) byly a jsou diskutovány neustále, zůstává zde řada neujasněných otázek. Mezi nejvýznamnější zahrnují problém teorie. Je chápána různým způsobem, za teorii je často považováno vše, co zní obecně, nesrozumitelně, co je zabaleno do nesrozumitelných pojmů a co často je svým obsahem primitivní pravda. Nechci se zde zabývat tím, co je vědecká teorie. Chci pouze upozornit, že toto téma by mohlo být s ohledem na svoji významnost vhodné pro příští diskuse i na našich konferencích. Jde o to, jaké je místo teorie v současných procesech vzdělávání. Dnes a denně se totiž setkávám, a patrně nejsem sám, s názorem že výuka by měla být zaměřena jen na záležitosti, které jsou prakticky využitelné. Je při tom diskutováno, zda tento pragmatismus odpovídá tomu, co je v rámci koncepcí znalostní společnosti i znalostního managementu za prakticky užitečné.

Teorii, zvláště té společenskovědní, se sice přiznává jistá zajímavost, ale současně jedním dechem je velmi často dodáváno, že se to nedá v praxi využít a že je jí moc. Ale nejde jen o teorii společenskovědní, jak se ukazuje pragmatické hledisko „k čemu to je“, jak to mohu využít, se týká i jiných oblastí. Dokonce se zdá, že tento praktikismus se týká nejen učení, ale je obsahem současného myšlení naší společnosti všeobecně. Smysl má podle toho jen to co je možné „prodat“. Konec konců to odpovídá postmoderním požadavkům na kompetenční úroveň a ekonomismus vzdělávání.

Je otázka, zda je to dobře, nebo naopak. Jak například posoudit, když student gymnázia, tercián, na otázku, co jste dnes ve škole měli, odpoví „z češtiny jsme probírali tvorbu slov“ a briskně vyjmenuje všechny způsoby. Ale ihned dodá: „Můžeš mi říct, k čemu takové blbosti budu v životě potřebovat?“ Nerodí se už na této úrovni vzdělávání uvedený pragmatismus? Proč si třináctiletý klade takovou podivnou otázku a není to ojedinělá záležitost. Proč se setkáváme na této úrovni dokonce i s názory žáků, že předmětům typu, fyzika, matematika, chemie, se mají učit ti, které to baví. Zdá se, že se zde projevuje jeden z rysů postmoderního způsobu života, pro který je typická ekonomická racionalita, ale hlavně pohodlí a hédonismus. Ničemu dalšímu už není třeba rozumět, a co potřebuji vědět, se rychle najde na internetu.

⁹ „Perspektivy a financování produktivních služeb“

Vědět (mít informaci) je jistě důležité, ale rozumět je ještě důležitější. Měli bychom rozumět nejen své práci, ale i sobě a světu kolem nás. Tento deficit je zdrojem mnoha nedorozumění a konfliktů.

Myslím, že zde není v tomto ohledu třeba uvádět další argumenty. Právě otázka místa a samozřejmě obsahu teorie ve vzdělávacích procesech, všech úrovní by stála za diskusí. Jedna z charakteristik teorie je, že je to jediná cesta jak porozumět složitosti každodenního života, že teorie je jakási mřížka umožňující pochopit podstatné od nepodstatného, poznat souvislosti a příčiny jednotlivých jevů i celého společenského procesu. Co tvoří tuto mřížku a vysvětlení podstatných souvislostí, co je teorie potřebná pro moderního člověka, je obtížné jednoznačně určit.

Předmětový způsob vzdělávání na školách, je zřejmě často ve svých důsledcích, pokud jde o teorie matoucí, překrývá se, zavádí různé pojmy pro stejnou věc, teorie předmětů jsou často neúplné i spekulativní apod. Diskusi o významu teorie bychom mohli začít o možnostech jejího předávání ve prospěch větších schopností samostatnosti myšlení i větší kulturnosti našeho způsobu života. Samozřejmě i diskuse o tom, co je to vlastně teorie, případně jaká je struktura teorií apod., by byla užitečná. I když zde samozřejmě existuje dostatek seriózní odborné literatury, není tak úplně jasno, jak tyto teorie prezentovat a předávat. Pokud jsme se již podobnou problematikou v rámci našich konferencí, či tohoto projektu zabývali, nevádí se k ní podle mého soudu vrátit. Nakonec kritická diskuse o společensko-vědní teorii by byla užitečná i pro naplnění proklamovaného cíle příští konference v roce 2017. Posouzení programů politických stran z hlediska teoretického obsahu a korektnosti by podle mého soudu bylo velice užitečné.